

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Культурологія

Шифр та назва спеціальності
231 “Соціальна робота”

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
“Соціальна робота”

Кафедра
Українознавства, культурології та історії науки
(310)

Рівень освіти
Бакалавр

Тип дисципліни
Загальна підготовка (ЗП 10)

Семестр
третій

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Гайдамачук Ольга Володимирівна

olha.haidamachuk@khrpi.edu.ua

Кандидат філософських наук,
доцент кафедри українознавства, культурології та історії науки

Наукові інтереси: філософія культури, культурологія, філософія мови,
історія української і західноєвропейської культури, українське і
світове мистецтво, етика, естетика

Дисципліни що викладаються:

Історія та культура України, Етика ділових відносин, Культурологія.

Кількість публікацій: понад 50 наукових та методичних публікацій

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна “Культурологія” спрямована ознайомити студентів із культурними здобутками людства, дати розуміння як культурних універсалій, так і характерних чи відмінних рис окремих культур, допомогти орієнтуватися в найвизначніших досягненнях науки про культуру. Крім того, цей курс навчає оперувати культурологічними термінами, поняттями й

категоріями, а також сприяє формуванню творчого мислення, розвитку комунікативних компетенцій. Курс включає вивчення теорії культури, зарубіжних і українських концепцій культури, її історичної типології від виникнення людського суспільства до сучасності, включно з висвітленням проблематики розвитку української культури в контексті зарубіжної культури.

Мета та завдання дисципліни

Курс з “Культурології” націлений сформувати у студентів необхідну для їхньої майбутньої професійної діяльності теоретичну базу знань про сутність, структуру, функції і типологію культури, закономірності її розвитку, багатоманіття її проявів, про її основні історико-культурні типи, привернути увагу до ролі культури в особистому і суспільному розвитку, надати знання щодо проблем сучасної культурології, ознайомити із здобутками як української, так і світової культур, виявити особливості різних культурних епох з відповідними світоглядними цінностями, еталонами й ідеалами, різноманіттям видів і жанрів мистецтва, а також сприяти формуванню у студентів власних світоглядних ідей. Уміння застосовувати набуті знання забезпечується шляхом поступового опанування теорії та практики культурології, а також через рефлексії про власний культурний розвиток.

Формат занять

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (підготовка і захист реферату, написання есе), консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 9. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Результати навчання

РН 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язання різних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями і явищами.

РН 2. Вільно спілкуватися усно й письмово українською мовою з культурологічних питань.

РН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу проблем.

РН 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

РН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

РН 22. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та ухвалювати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год. семінарські заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Історія та культура України, Українська мова, Риторика, Соціальна психологія.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

За програмою навчання передбачено проведення лекційних та семінарських занять, виконання завдань для самостійної роботи студентів (тестування, написання есе, підготовка презентацій, доповідей, виконання творчих завдань, написання і захист реферату).

Під час викладання дисципліни «Культурологія» задля активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких як: проблемні лекції, дискусії, презентації, онлайн-тестування. Пояснювально-ілюстративні матеріали (використання історичних джерел, мультимедійних засобів).

Лекції проблемного характеру передбачають активну залученість студентів у здобуття необхідних знань, сприяють формуванню критичного мислення й прищеплюють навички творчого мислення, пошуку й вирішення проблемних ситуацій.

Семінари-дискусії дозволяють розвивати вміння формулювати, висловлювати й обстоювати власну думку, сприймати інші точки зору, аргументувати, працювати в команді, ефективно комунікувати з по-різному налаштованими співрозмовниками.

Презентації і доповіді перед аудиторією сприяють опануванню навички представляти звіти про плани, досягнення й результати (індивідуальної чи групової) роботи. Написання *есе* розвиває здатність мислення, формулювання й обґрунтування власної точки зору, а також вільного володіння письмовою державною мовою. *Онлайн-тестування* сприяє зосередженому сприйняттю лекційного матеріалу, дозволяє моніторити рівень засвоєння знань і виявляє прогалини.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Лекція 1. Предмет і методи вивчення культурології.

Лекція 2. Становлення культурологічних теорій.

Лекція 3. Міфи, символи й архетипи в культурології. Первісна культура.

Лекція 4. Парадигми взаємодії культур. Антична культура.

Лекція 5. Культура і цивілізація.

Лекція 6. Теоцентризм культури Середньовіччя.

Лекція 7. Гуманістичний пафос культури Ренесансу.

Лекція 8. Культура Нового часу (XVII-XVIII ст.)

Лекція 9. Культура як освіта. Просвітництво

Лекція 10. НТР, культура й імперіалізм (XIX ст.)

Лекція 11. Елітарна, народна і масова культура (XIX ст.-XX ст.)

Лекція 12. Культура як система / структура.

Лекція 13. Культур(а/и) в умовах авторитаризму, тоталітаризму (XX ст.)

Лекція 14. Криза культур. Постмодерн. Цифрова революція. XX ст.
Лекція 15. Деколонізація культур (культура пам'яті і скасування). XX-XXI ст.
Лекція 16. Культур(а/и) у війні. XX-XXI ст.

Теми практичних занять

Семинар 1. Сутність культури.
Семинар 2. Культура як адаптація. Первісна доба.
Семинар 3. Культура як "обжитий світ" і як "гра". Античність.
Семинар 4. Релігія і культура як "текст". Середньовіччя.
Семинар 5. Культура як мистецтво бути собою. Ренесанс.
Семинар 6. Культура як "друга природа" і свобода духу. Новий час і Просвітництво.
Семинар 7. Культури як "живі організми". Розмаїття національних культур. XIX ст.
Семинар 8. Культура як "інтертекстуальність", "мережа", "software" тощо (XX-XXI ст.)

Теми лабораторних робіт

Не передбачені

Самостійна робота

Самостійна робота передбачає ознайомлення з науковою і навчальною літературою, підготовку до семінарських занять, пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел, виконанні творчих завдань, підготовці до захисту реферату. Крім того, впродовж лекцій студенти мають виконувати короткі тестові завдання для моніторингу засвоєння нового матеріалу. Студентам доступні консультації протягом усього семестру. Виступи на семінарських заняттях є обов'язковими для отримання підсумкової оцінки на заліку.

Література та навчальні матеріали

Базова література:

1. Гриценко О. [Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення та практичне формування](#): монографія. К.: Інститут культурології НАМ України, 2019. 256 с.
2. Васянович Г. П. Культура: історико-світоглядний контекст : навч.-метод. посіб. / Васянович Г. П., Гіптерс З. В., Логвиненко В. М. Львів : СПОЛОМ, 2020. 102 с. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/2135b159-7d62-4105-a14f-bf154a9a56b9>
3. Виноградов Г. М. [Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу](#). Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с. URI: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/2135b159-7d62-4105-a14f-bf154a9a56b9>
4. Конспекти курсу лекцій з культурології: Розділ "[Історія української культури](#)" / Укл. В. І. Білокінь. Мелітополь: Мелітопольський фаховий коледж культури і мистецтв, 2020. 134 с.
5. Культурологія: Підручник / За ред. д-ра філос. н., проф. Є. Р. Борінштейна. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 433 с. URI: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/16952/3/cult.pdf>
6. Мистецтво. Культурні регіони світу : навч. посіб. / авт.-упоряд. О. Галан, Ю. Луцьок. Луцьк : КЗВО «Луцький педагогічний коледж», 2022. 108 с. URL: <http://lpc-dspace.org.ua/bitstream/123456789/515/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82.pdf>

7. Українська культура [Електронний ресурс] : практикум для студентів усіх спец. : у 2 ч. Ч. 1 / уклад.: В. В. Маліков, М. М. Міщенко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків, 2021. 216 с. URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/58092>.
8. Українська культура [Електронний ресурс] : практикум для студентів усіх спец. : у 2 ч. Ч. 2 / уклад.: В. В. Маліков, М. М. Міщенко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків, 2021. 124 с. URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/58093>.
9. Філософія культури : основні поняття, напрями, персоналії. Колективна монографія / Андрущенко Т. І., Антонюк О. В., Беспалий В. А., Бровко М. М., Федоренко М. О. та ін.; за заг. ред. проф. М. О. Тимошенка. Київ : Видавництво: Букрек, 2020. 601 с.
10. Теорія культури: онтологія і феноменологія : навч.- метод. посібник для студ. спец. 034 Культурологія освітнього ступеня «Бакалавр» / уклад. А. І. Литвиненко. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2022. 120 с. URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%9B%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_2022.pdf
11. (Re-)Inventing Multiculturalism in Ukraine: Models, Practices, and Discourses Issue. / Ed. by V.Kravchenko & S. Posokhov 2022. № 2(21). 168 с.
12. Norris P. Cancel culture: Myth or reality. *Political Studies*, 2023. Vol 71. Issue 11. P. 154-174. <https://doi.org/10.1177/00323217211037023>

Допоміжна література:

1. Андросова Д. В., Маркова О. М. [Антропологія та культурологія: методологічні пересічення й антитези](#). Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2022. № 2. С. 3–8.
2. Гайдамачук О. [Антиномія письма - голосу в «Трьох хвилинах» Лесі Українки](#). *Evropský filozofický a historický diskurz*. (Чехія). 2022, V. 8, Iss. 3. P. 26-31.
3. Гайдамачук О. Антропологічний вимір «нерівної всім рівності». *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Сер. : *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства* : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2021. № 1. С. 99–103. doi: 10.20998/2227-6890.2021.1.16
4. Гайдамачук О. В. Голос Лесі Українки у «Пост-опері». *Інформаційні технології : наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я* : тези доповідей ХХІХ міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2021, 18–20 травня 2021р.: у 5 ч. Ч. IV / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків: НТУ «ХПІ». С. 8.
5. Гайдамачук О. Конфлікт інтерпретацій листа скіфів Дарію Першому. *Українознавчий альманах*. Вип. 24. К.: Міленіум, 2019. С. 51–56. URL: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/314>
6. Гайдамачук О. В. Ритмо-інтонаційний вишкіл акторів у театрі Л.Курбаса. *Філософія в сучасному світі* : Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 20–21 листопада 2020 р. / Ред. кол. Я. В. Тарароєв, А. В. Кіпенський, Н. С. Корабльова [та ін.]. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. С. 236–238.
7. Гайдамачук О. В. Слово «архонт» у тексті «De la Grammatologie» Жака Дерріда. *Філософія в сучасному світі* [Електронний ресурс] : матеріали 3-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 листопада 2022 р. / гол. ред. Я. В. Тарароєв ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т" [та ін.]. Електрон. текст. дані. Харків, 2022. С. 68–70. URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/59482>.

8. Гайдамачук О. В. Тональність пропаганди «без ідей». *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я* : тези доповідей XXX міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2022, 19–21 жовтня 2022 р. / за ред. проф. Сокола Є. І. Харків: НТУ «ХПІ». С. 697. URL: <http://science.kpi.kharkov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Zbirnik-tez-MicroCAD-2022-1.pdf>
9. Гайдамачук О. В. Явище, слово і поняття «культура». *Філософія в сучасному світі* : Матеріали міського міжвузівського наукового практичного семінару, 18-19 листопада 2016 р. / Ред. кол. Я. В. Тарароєв, А. В. Кіпенський, Л. В. Перевалова. Харків: «Точка». 2016. С. 95-96. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/08809220-af69-44f7-a5c9-7c1d086e0bd4>
10. Голотенко П. Проблема визначення та змістової еволюції дослідницького предмету української культурології. *Культурологічна думка*. 2024. Том 25. № 1. С. 8–15. DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-25-2024-1.8—15>
11. Гумбрехт Г. У. Продукування присутності / пер. з англ. Харків: IST Publishing, 2020. 192 с.
12. Дзюба Іван. Золота нитка: нариси про (не)знаних. Упор. Олексій Сінченко. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2020. 392 с.
13. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том перший. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2009. 576 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Cassin_Barbara/Yevropeiskyi_slovnyk_filosofii_t1.pdf
14. Історія образотворчого мистецтва та архітектури. Курс лекцій для студентів спеціальності 034 “Культурологія” / Уклад. к.і.н. О. Демідко. Київ : Вид-во “К-Ліра”, 2021. 182 с.
15. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з дисципліни «Культурологія» для студентів Відокремленого структурного підрозділу «Харківський комп'ютерно-технологічний фаховий коледж НТУ «ХПІ» / уклад. І. В. Тарасенко. Харків : НТУ «ХПІ», 2020. 24 с.
16. Народна, елітарна та масова культура у соціальному дискурсі : монографія / Белінська Л. С., Глушко М. С., Данилиха Н. Р., Шевчук А.В. Львів, 2021. 168 с. URL: https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Monography_13.11.22-2-1.pdf
17. Павлова А. К. Історія української літератури : курс лекцій / А. К. Павлова, О. П. Калита; Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 412 с. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5274/1/4802_IR.pdf.
18. Пушонкова О. А. *Філософія культури. Навчально-методичний посібник*. Черкаси : Вертикаль, видавець Кандич С. Г. 2023. 96 с. URL: https://eprints.cdu.edu.ua/5793/1/МАКЕТ_FILOSOF_02_2024.pdf
19. Редько Є. О. Соціолінгвістика. Мова міста: методичні рекомендації до навчальної дисципліни. Харків, 2021. 54 с.
20. Рибалко С. Історія мистецтва: війна наративів // Матеріали міжнародного науково-інформаційного круглого столу «“Козацький фактор” у сучасній російсько-українській війні й досвід ХХ ст.». Львів: Видавництво Українського католицького університету 2023, с. 110-114. URL: <https://er.ucu.edu.ua/handle/1/3769>
21. Стоян С. «Європейські коди сучасного українського символізму». *Українські культурологічні студії*. 2020. № 1(6). С. 94-98.

22. [Українська культура. Конспекти лекцій для дистанційного навчання: для студентів першого курсу усіх спеціальностей](#) / / уклад. Вандишева-Ребро Н. В., Гайдамачук О. В., Красіков М. М., Маліков В. В., Міщенко М. М., Петутіна О. О., Фрадкіна Н. В. Х.: НТУ «ХПІ», 2020. 68 с.
23. Теоретико-методологічні засади осмислення антропологічного коду культури і цивілізації // [Антропологічний код української культури і цивілізації](#) (у двох книгах) О. О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (науковий редактор). Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 1. С. 22–113.
24. Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва: Збірник матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф., Черкаси, 18 січня 2023 р. / Упоряд. Л. І. Полудень, Ф. А. Гонца. Черкаси: Видавець Третяков О. М., 2023. 180 с. URL:
25. [Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні](#): матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 26-27 березня 2022 р.) Київ : КНУКІМ, 2022. 354 с.
26. Фройд З. Невпокій в культурі. / пер. з нім. Ю. Прохасько. Львів : Апріорі, 2021. 120 с.
27. Шабанова Ю. О. [Філософія культури : підручник](#). Дніпро : ЛІРА, 2019. 240 с.
28. Шелупахіна Т. В. Естетика : конспект лекцій для вивчення освітнього компоненту для здобувачів за освітньо-професійною програмою «Ведучий програм телебачення» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво. Полтава, 2024. 50 с. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10285>
29. Яременко Н. В. , Коломієць Н. Є. Історія зарубіжної літератури: Середньовіччя – XVIII століття : навчальний посібник. Кривий Ріг, 2023. 335 с. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/7040>
30. Haidamachuk O. Engineer with the Soul of Kobzar (Hnat Khotkevych). [Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я : тези доповідей XXXII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2024](#), 22-25 травня 2024 р. / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків: НТУ «ХПІ». Р. 1104.
31. Haidamachuk O. What is it to be human in a globalized world. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я : тези доповідей XXVII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2019*, 15–17 травня : у 4 ч. Ч. IV. / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків: НТУ «ХПІ». 2019. Р. 92.
32. Tokarsky Bohdan, The Un/Executed Renaissance: Ukrainian Soviet Modernism and Its Legacies. // Essay of the Forum Transregionale Studien. 8. 2021. 120 p. URL: <https://www.prisma-ukraine.de/en/publications/detail/the-unexecuted-renaissance-ukrainian-soviet-modernism-and-its-legacies.html>

Додаткові ресурси:

1. ARC International. URL: <http://www.artrenewal.org>
2. Бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua>
3. Віртуальні екскурсії музеями України. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/exposition>
4. Галерея Tate Modern, Лондон, Великобританія. URL: <https://www.tate.org.uk>
5. Енциклопедія сучасної України. URL: <http://esu.com.ua>
6. Культура України. Електронна бібліотека. URL: <http://elib.nlu.org.ua/object.html?id=6872>

7. Культурологічний словник термінів. URL: <http://studcon.org/kulturologichnyy-slovnnyk-terminiv?page=6>
8. Музей сучасного мистецтва віденського фонду Людвіга, Відень, Австрія. URL: <http://www.mumok.at>
9. Науковий журнал «Культурологічна думка / The Culturology Ideas». URL: <https://www.culturology.academy/>
Офіційний сайт каналу «Культура». URL: cultureua.com.
10. Офіційний сайт Міністерства культури України. URL: mincult.kmu.gov.ua
11. Укультура. Платформа для знайомства з українською культурою (лекції, тексти, інтерв'ю). URL: <https://uculture.com.ua>
12. Центр сучасного мистецтва імені Жоржа Помпіду, Париж, Франція. URL: <https://www.centrepompidou.fr/en>
13. Web Art Gallery. URL: <http://www.wga.hu>
14. Mark Harden's Artchive. URL: <http://www.artchive.com>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкове оцінювання у вигляді: робота на семінарах: 40% семестрової оцінки; самостійна робота: 40% семестрової оцінки; залік: 20% семестрової оцінки.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

18.06.24

Завідувач кафедри

Олена ТВЕРИТНИКОВА

18.06.24

Гарант ОП

Ольга ГРИБКО